

Reactie Stichting Vrijdschrift.org op internetconsultatie conceptwetsvoorstel strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme en openbare steunbetuiging aan terroristische organisaties

Samenvatting

Het conceptwetsvoorstel vormt een disproportionele inbreuk op de uitingsvrijheid en zet een deur open voor censuur op een wijze die geen recht doet aan onze Grondwet en mensenrechtenverdragen waar Nederland partij bij is. De huidige praktijk in buurland Verenigd Koninkrijk toont reeds aan dat dit geen hypothetisch, maar een zeer concreet gevaar voor onze democratische rechtstaat met zich meebrengt. Vrijdschrift.org pleit dan ook om dit onzalig idee niet verder te brengen dan deze internetconsultatie.

Inleiding

Dit document bevat de reactie van Stichting Vrijdschrift.org op de internetconsultatie over het conceptwetsvoorstel strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme en openbare steunbetuiging aan terroristische organisaties (hierna: het conceptwetsvoorstel). De gevolgde structuur is als volgt:

- Reikwijdte
- Verhouding met hoger recht, met specifiek aandacht voor:
 - Kenbaarheid en voorzienbaarheid
 - Proportionaliteit en subsidiariteit

Reikwijdte

Als eerste de reikwijdte van het conceptwetsvoorstel. Deze is bij alle drie nieuw te introduceren strafbare feiten problematisch:

1. Verheerlijking van een terroristisch misdrijf wordt niet nader gespecificeerd, anders dan de inperking tot terroristische misdrijven waar een levenslange gevangenisstraf voor opgelegd

kan worden. Met name onduidelijk is waar 'verheerlijking' nu uit bestaat en het roept vragen op of bijvoorbeeld een bespreking van de motieven voor het plegen van een terroristisch misdrijf in een wetenschappelijke of journalistieke context hieronder valt of niet. Uit het concept van Memorie van Toelichting (hierna: MvT) valt dit niet op te maken. Bij lezing van het ingevulde Beleidskompas wat onderdeel van de consultatiedocumenten is blijkt evenwel dat het ook niet de bedoeling is dat reikwijdte helder is. Relevant citaat:

Daarnaast zijn er casussen voorstelbaar waarin in het openbaar door middel van een leus, uitspraak of symbool niet wordt opgeruid, beledigd of aangezet tot haat of geweld, maar waarmee wel een (directe of indirecte) link wordt gelegd met een achterliggende terroristische ideologie of een bepaalde terroristische organisatie en waarbij die ideologie of (gewelddaden van) die organisatie worden verheerlijkt, aangemoedigd of gerechtvaardigd.

Twee kernelementen vallen hierbij op:

- het gaat in dit conceptswetsvoorstel niet noodzakelijkerwijze om het bestrijden van opruiing, belediging of het aanzetten tot haat of geweld;
 - maar om de bestrijding van het (direct of indirect) leggen van verbanden met een terroristische ideologie of organisatie.
2. De strafbaarstelling van het verspreiden van verheerlijking van terroristische misdrijven. Allereerst is de groep van terroristische misdrijven substantieel groter, alle misdrijven genoemd in artikel 83 Sr kunnen "verheerlijkt" worden. Daarnaast raakt de verbodsbepaling niet alleen de verspreiding van uitingen die onder eerdergenoemd diffuus begrip van "verheerlijking" vallen, maar ook het voorhanden hebben en het openlijk tentoonstellen van een uiting die een dergelijke "verheerlijking" omvat. Concreet betekent dit dat op grond van deze verbodsbepaling bijbelbezit (het Oude Testament spreekt goedkeurend over het vergiftigen van waterbronnen van politieke tegenstanders van het volk Israël) vervolgd kan worden.
 3. De strafbaarstelling van een openlijke steunbetuiging aan een organisatie die van rechtswege verboden is of waartegen op grond van artikel Sanctiewet 1977 een sanctiebesluit is ingesteld. Met name de verwijzing naar de Sanctiewet 1977 is zeer problematisch. Hiermee wordt de reikwijdte van de strafbaarstelling een kwestie van een ministerieel besluit. In het licht van de redactie van artikel 7 Grondwet en de zwaarte van deze inperking van de uitingsvrijheid doet dit geen recht aan onze constitutionele ordening. Ook inhoudelijk is het te voorzien dat dit tot een onhanteerbare verbodsbepaling leidt. De huidige praktijk in het Verenigd Koninkrijk rondom het strafbaar stellen van steun aan de groepering Palestine Action is dat het enkele demonstreren tegen genocide (zonder specifiek de genocide in Gaza te benoemen) leidt tot arrestatie onder een gelijksoortig verbod.

Verhouding met hoger recht

De MvT benoemt terecht de verhouding met hoger (Europees) recht. Daarbij komt het via een marginaal onderbouwde analyse tot de conclusie dat het conceptswetsvoorstel verenigbaar is met dit hogere recht, met name het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Een onderdeel van deze analyse had een toetsing van de kenbaarheid en voorzienbaarheid, ook wel het bepaaldheidsgebod genoemd, moeten zijn. De kenbaarheid wordt haast terzijde genoemd ten

aanzien van bovengenoemde koppeling aan de Sanctiewet 1977 door op te merken dat internationale sanctielijsten voldoende openbaar zijn om dit verbod kenbaar te maken. Dit gaat voorbij aan het feit dat het kenbaarheidsvereiste meer vereist dan bekendheid van de groeperingen op deze lijsten. Bovengenoemde problemen met de afbakening van de strafbare feiten doen af aan de kenbaarheid van de strafbare feiten. In het bijzonder het eerdergenoemde diffuse begrip "verheerlijking" is onvoldoende concreet gemaakt.

Het conceptwetsvoorstel verhoudt zich evenzeer moeilijk tot het EVRM als het om proportionaliteit en subsidiariteit gaat. Daar waar de MvT zich uitput in het benoemen van de maatschappelijke impact van terrorisme zwijgt deze over de wijze waarop men beoogt bij te dragen aan de bestrijding van terrorisme door middel van de drie te introduceren verboden. Bovengenoemd citaat uit het Beleidskompas verheldert in dat opzicht: deze proportionaliteit wordt zelfs niet nagestreeft, men wenst zelfs het indirect leggen van een link met een ideologie of organisatie strafbaar te stellen of maatschappelijke discussie van de rechtvaardiging van gewelddadig politiek optreden te ontmoedigen. Dit is geen legitiem doel.

Voor zover het doel is om terrorisme te bestrijden of te voorkomen (wat wel een legitiem doel is), blijkt uit studies naar radicaliseringsprocessen dat verheerlijking van terrorisme geen duidelijk aanwijsbare factor in het radicalisatieproces is. Zie in dit verband het WODC-rapport Extremistisch Denken en Doen uit 2021. Dit rapport omvat een meta-studie van 707 onderzoeken naar radicalisatie. De conclusie van dit rapport is dat dit een complex proces met meerdere factoren is, waarbij uitingen van verheerlijking geen of geen doorslaggevende rol spelen.

De MvT stelt dat de jurisprudentie van het EHRM op dit vlak wisselend en zeer casuïstisch is. Opnieuw geeft dit een vertekende voorstelling van zaken, met name rondom de Koerdische PKK hebben veel zaken voor het EHRM gespeeld. Het EHRM heeft zich daarbij consistent positie genomen dat inperkingen van de uitingsvrijheid alleen te rechtvaardigen waren door het aanzetten van haat en/of geweld. Zie in dit verband Aksu, M., Beperking van de vrijheid van meningsuiting (10 EVRM) met een beroep op terrorismebestrijding, NJCM-Bulletin, jrg. 30 (2005), nr. 4. Uit deze jurisprudentie blijkt dat niet alleen sprake moet zijn van het aanzetten van haat en/of geweld alvorens strafbaarstelling verenigbaar is met artikel 10 EVRM, maar ook dat de sanctie proportioneel moet zijn. Het conceptwetsvoorstel stelt veel meer strafbaar dan het aanzetten van haat en/of geweld en faalt alleen daarom al deze toets.

Conclusie

Voorgelegd conceptwetsvoorstel is te onvoldoende bepaald en gemotiveerd en brengt een te voorziene disproportionele inbreuk op de grondrechten met zich mee. Het is daarom beter dit conceptwetsvoorstel niet aanhangig te maken.